

SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ – ORGANY I ODPOWIEDZIALNOŚĆ WSPÓLNIKÓW

Spółka z o. o. działa przez swoje organy z uwagi na posiadanie osobowości prawnej – art. 38 kc. Jest to jedna z podstawowych różnic dzielących spółki kapitałowe od osobowych, w których to wspólnicy działają za spółkę – są jej przedstawicielami. W przypadku spółek kapitałowych, są one osobami prawnymi, czynności podejmują nie wspólnicy, lecz organy tych spółek – co do zasady - w skład których mogą wchodzić wspólnicy, wszyscy, część lub żaden (w zależności od rodzaju organu). Organy spółki z o. o. działają na obu płaszczyznach, to jest wewnętrznych (prowadzenie spraw) jak i zewnętrznych (reprezentacja).

Kwestia funkcjonowania organów spółki z o. o. ich kompetencji, sposobu powoływania, zadań i funkcji jest najobszerniejszą częścią kodeksu spółek handlowych, gdy mowa o tym typie spółki kapitałowej. Większość z tych przepisów ma charakter względnie wiążący, co oznacza, że wspólnicy mogą samodzielnie ukształtować te stosunki w umowie spółki zwanym statutem. Obok umowy spółki funkcjonują również w praktyce regulaminy działania konkretnych organów. Nie mają one charakteru normatywnego i odnoszą się wyłącznie do wewnętrznego sposobu funkcjonowania spółki. Są to dokumenty wewnętrzne spółki i naruszenie ich postanowień nie rodzi odpowiedzialności cywilnoprawnej. W skład ich treści najczęściej wchodzi postanowienia dotyczą rozdziału kompetencji w organach wieloosobowych, sposobów podejmowania uchwał, czy zasad dokumentowania spotkań.

KSH przewiduje cztery organy w spółce z o. o. Są to zarząd, rada nadzorcza, komisja rewizyjna i zgromadzenie wspólników. Wyłącznie te organy mogą funkcjonować w spółce z o. o. Wspólnicy nie mają kompetencji tworzenia nowych organów. Ogólnie rzecz ujmując zarząd jest organem, który na co dzień prowadzi sprawy spółki, a także ją reprezentuje. Do zadań rady nadzorczej należy kontrola nad spółką. Podobne funkcje pełni komisja rewizyjna, która może zostać powołana obok lub zamiast rady nadzorczej, jednak nie jest to organ często występujący w praktyce obrotu. Natomiast zgromadzenie wspólników jest organem, w skład którego wchodzi wszyscy wspólnicy, dlatego zwykło się je nazywać najważniejszym organem spółki. Podejmuje ono decyzje w kluczowych dla spółki sprawach, jest również organem nominacyjnym. Organami kolegialnymi zawsze muszą być organy kontrolne, czyli rada nadzorcza lub komisja rewizyjna. Ich skład minimalny to przynajmniej 3 osoby. Pozostałe organy mogą mieć charakter monokratyczny lub wieloosobowy.

ZARZĄD

Jest to organ prowadzący sprawy spółki i reprezentujący ją na zewnątrz. W stosunku do niego obowiązuje domniemanie kompetencji, ponieważ uprawnienia niezastrzeżone dla innych organów przysługują zarządowi. Zarząd może być jednoosobowy lub wieloosobowy a jego skład określa umowa spółki. Członkiem zarządu może być wyłącznie osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych, niekarana za przestępstwa gospodarcze wymienione w art. 18 ksh. Członkiem zarządu może być zarówno wspólnik jak i osoba spoza tego grona. Członkowie zarządu są powoływani i odwoływani uchwałą zgromadzenia wspólników. Jeśli strony umowy spółki inaczej nie postanowią to powołanie odbywa się w głosowaniu tajnym bezwzględną większością głosów. Zgromadzeniu wspólników przysługuje prawo odwołania członków zarządu w każdym czasie, jest to prawo bezwzględne i umowa spółki nie może go wspólników pozbawić. Umowa spółki może jednak zawierać inne postanowienia, w szczególności ograniczać prawo odwołania członków zarządu do ważnych powodów.

Członkowie zarządu powoływani są na indywidualne kadencje i od momentu powołania sprawują mandat do czasu odbycia zgromadzenia wspólników zatwierdzającego sprawozdanie finansowe za pierwszy pełny rok pełnienia funkcji. KSH nie przewiduje długości trwania kadencji, więc jest to kwestia pozostawiona wspólnikom do ułożenia. Członków zarządu obowiązuje zakaz konkurencji, który oznacza, że nie mogą oni bez zgody spółki zajmować się interesami konkurencyjnymi ani też uczestniczyć w spółce konkurencyjnej jako wspólnik spółki cywilnej, spółki osobowej lub jako członek organu spółki kapitałowej bądź uczestniczyć w innej konkurencyjnej osobie prawnej jako członek organu. Zakaz ten obejmuje także uczestnictwo w konkurencyjnej spółce kapitałowej w przypadku posiadania przez członka zarządu co najmniej 10% udziałów lub akcji tej spółki albo praw do powołania co najmniej jednego członka zarządu. Zakaz działalności konkurencyjnej dotyczący członków zarządu spółki z o.o. polega na zabronieniu dokonywania czynności godzących w interesy spółki, lecz, odmiennie niż przy zakazie konkurencji wspólników spółek osobowych, tylko takich, które wiążą się z konkurencyjnym współdziałaniem na rynku. Naruszenie zakazu konkurencji skutkuje odpowiedzialnością odszkodowawczą względem spółki jak również jest podstawą do odwołania z zarządu.

ORGANY NADZORU

Zarówno komisja rewizyjna jak i rada nadzorcza są organami fakultatywnymi z tym zastrzeżenie, że ustanowienie choćby jednego z nich jest wymagane wówczas, gdy kapitał zakładowy przewyższa kwotę 500 000 zł, a wspólników jest więcej niż 25. periodicznie oceny sprawozdań finansowych zarządu oraz opiniuje wnioski zarządu dotyczące podziału

zysku i pokrycia strat. W skład obu organów mogą wchodzić tylko osoby fizyczne spełniające te same warunki jak członkowie zarządu. Natomiast nie można łączyć funkcji członka zarządu i organu nadzoru. Również prokurent, likwidator, kierownik oddziału lub zakładu oraz zatrudniony w spółce główny księgowy, radca prawny lub adwokat, a także inne osoby podlegające bezpośrednio członkowi zarządu lub likwidatorowi nie mogą być członami organu kontroli.

Sposób powoływania członków obu tych organów pozostawiony jest do regulacji wspólnikom. Jeśli nie skorzystają z tej kompetencji to zgodnie z przepisami ksh członkowie rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej są powoływani uchwałą wspólników a ich kadencja wynosi rok. Mogą być odwołani przez ten sam organ w każdym czasie. Członkowie rady nadzorczej powinni przy wykonywaniu swoich czynności dołożyć staranności wynikającej z zawodowego charakteru ich działalności. Kryterium to obejmuje również nakaz lojalności członków rady nadzorczej wobec interesu spółki, rozumianego odrębnie od interesu wspólników.

ZGROMADZENIE WSPÓLNIKÓW

Tworzą je wszyscy wspólnicy działający jako organ. Tylko oni mają moc decydowania o sprawach najważniejszych dla ustroju i funkcjonowania spółki. Do ich wyłącznych kompetencji należy zmiana umowy, rozwiązanie, łączenie i podział z udziałem spółki, przekształcenie spółki, udzielanie zgody na dokonanie przez zarząd określonych czynności o istotnym znaczeniu dla spółki, rozwiązanie spółki. Tylko wspólnicy mogą podjąć decyzje o konkretyzacji lub zwolnieniu wspólników z dodatkowych obowiązków związanych z udziałem, takie jak nałożenie i zwrot dopłat. Jeżeli umowa spółki nie stanowi inaczej, także uchwałą wspólników powoływani są członkowie innych organów spółki.

Przy tym organie należy wyróżnić jeszcze dwie kategorie sytuacji, kiedy wspólnicy muszą się zebrać. Są to tzw. zwyczajne i nadzwyczajne zgromadzenia wspólników. Te pierwsze powinny odbywać się przynajmniej raz w roku i nie później niż w terminie 6 miesięcy od zakończenia roku obrotowego. Jego celem jest rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki i sprawozdania finansowego. Natomiast nadzwyczajne zgromadzenie wspólników zwołuje się wtedy, kiedy wymagają tego przepisy prawa lub zażądają tego uprawnione podmioty. Podmiotem odpowiedzialnym za zwołanie zgromadzenia jest zarządu, któremu takie prawo przysługuje. Obok niego zgromadzenie wspólników może być zwołane na wniosek rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej oraz osoby uprawnione do zwoływania zwyczajnego zgromadzenia na podstawie umowy spółki.

Nadzwyczajne zgromadzenie może być ponadto zwołane na wniosek wspólników reprezentujących co najmniej 1/10 kapitału zakładowego.

Zarząd będąc umocowanym ustawowo do reprezentacji i prowadzenia spraw spółki czyni to samodzielnie. Posiada najszersze umocowanie, które obejmuje wszystkie czynności sądowe jak i pozasądowe. Prawa członka zarządu do reprezentowania spółki nie można ograniczyć ze skutkiem prawnym wobec osób trzecich. Zakaz ten obejmuje także całkowite pozbawienie członka zarządu prawa reprezentacji. Odnosi się on jedynie do ograniczeń ze skutkiem wobec osób trzecich, postanowienia ograniczające zakres reprezentacji w umowie spółki czy też zawarte w uchwale wspólników nie będą miały wpływu na ważność i skuteczność czynności dokonanych z osobami trzecimi ani oświadczeń składanych wobec nich, lecz mogą rodzić odpowiedzialność organizacyjną członków zarządu, a nawet stanowić ważny powód ich odwołani. Należy jeszcze pamiętać o tym, że w przypadku gdy zarząd jest wieloosobowy to sposób składania przez niego oświadczeń powinien być uregulowany w statucie a w przypadku jego braku spółkę reprezentuje przynajmniej dwóch współdziałających członków zarządu lub jeden członek zarządu z prokurentem, jeśli prokura została udzielona. Jest to tzw. reprezentacja czynna. Oświadczenia składane spółce oraz doręczanie jej pism (reprezentacja bierna) mogą być dokonywane wobec jednego członka zarządu lub prokurenta.

Ustawa lub umowa spółki może przewidywać, że dla dokonania określonej czynności przez zarząd wymagana jest zgoda zgromadzenia wspólników lub rady nadzorczej. Skutki braku zgody reguluje art. 17 ksh. W przypadku gdy czynność wymagała zgody innego organu spółki przewidzianej w przepisach prawa, a właściwy organ jej nie udzielił, czynność ta jest nieważna. Zgoda może jednak zostać udzielona następczo, nie później niż w terminie 2 miesięcy od dnia złożenia oświadczenia przez spółkę.

Istnieją również sytuacje szczególne, w których spółkę reprezentuje inny organ niż zarząd. Tak jest między innymi w sporze między członkiem zarządu a spółką. Wówczas tę drugą reprezentuje rada nadzorcza lub pełnomocnik powołany uchwałą wspólników zgromadzenia wspólników.

Do prowadzenia spraw spółki powołany jest też zarząd a jego zadania w tym zakresie odnoszą się do administrowania majątkiem spółki i kierowaniem jej bieżącymi sprawami. W przypadku braku regulacji umownej każdy członek zarządu jest uprawniony i zobowiązany do prowadzenia spraw spółki, czynności nieprzekraczające zakresu zwykłego zarządu może

prowadzić samodzielnie. Uchwała zarządu jest natomiast wymagana w sprawach przekraczających zakres zwykłego zarządu oraz jeżeli przed dokonaniem czynności zwykłego zarządu członek zarządu sprzeciwił się jej przeprowadzeniu przez innego członka. Uchwały zarządu zapadają na posiedzeniu i mogą być powzięte, jeżeli wszyscy członkowie zostali o nim prawidłowo powiadomieni. Dla podjęcia uchwały wymagana jest bezwzględna większość głosów. Umowa spółki może przyznawać prezesowi zarządu szczególne uprawnienia w zakresie kierowania jego pracami, a także przewidywać, że w razie równości głosów decyduje jego głos.

Prawo kontroli w spółce z o. o. przysługuje w pierwszej kolejności każdemu wspólnikowi. Może ono zostać wyłączone lub ograniczone jedynie przez ustanowienie w spółce rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej, dopuszczalna jednak jest kumulacja prawa indywidualnej kontroli z ustanowieniem organów nadzoru. Indywidualne prawo kontroli wspólnika obejmuje przeglądanie w każdym czasie ksiąg i dokumentów spółki, sporządzanie bilansu dla własnego użytku oraz prawo żądania wyjaśnień od zarządu. Uprawnienia kontrolne wspólnik może wykonywać osobiście lub wspólnie z upoważnioną przez siebie osobą. Osoba ta może jednak przeglądać księgi i dokumenty wyłącznie w obecności wspólnika. Zarząd może odmówić wspólnikowi wyjaśnień oraz udostępnienia do wglądu ksiąg i dokumentów spółki, jeżeli istnieje uzasadniona obawa, że wspólnik wykorzysta je w celach sprzecznych z interesem spółki i przez to wyrządzi spółce znaczną szkodę. Jednak oba warunki muszą zostać spełnione łącznie. Wspólnik, któremu odmówiono udzielenia wyjaśnień lub wglądu w dokumenty, może wymusić realizację swoich uprawnień kontrolnych w postępowaniu wewnątrz spółkowym, a następnie przed sądem rejestrowym. W pierwszej kolejności powinien jednak zwrócić się o rozstrzygnięcie do zgromadzenia wspólników.

Przechodząc do organów kontroli należy zauważyć, że rada nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością spółki we wszystkich jej dziedzinach. Rada działa stale i obok przeglądania dokumentów i ksiąg może dokonywać rewizji majątku spółki, żądać sprawozdań i wyjaśnień od członków zarządu jak i pracowników spółki. Kompetencjami rady nadzorczej objęte jest badanie prawidłowości wykonywania obowiązków nie tylko przez zarząd, lecz również pracowników spółki, analiza przestrzegania przepisów bhp, przestrzeganie przepisów z zakresu ochrony środowiska. Do szczególnych obowiązków rady nadzorczej należy ocena sprawozdań zarządu oraz sprawozdań finansowych spółki w zakresie ich zgodności z księgami i dokumentami oraz ze stanem faktycznym, jak też wniosków zarządu dotyczących

podziału zysku albo pokrycia straty. Prawo nadzoru może wykonywać samodzielnie każdy członek rady nadzorczej.

W przeciwieństwie do rady nadzorczej komisja rewizyjna działa periodycznie, a jej zadaniem jest ocena sprawozdania zarządu i sprawozdania finansowego, wniosków zarządu dotyczących podziału zysku albo pokrycia straty oraz składanie zgromadzeniu wspólników sprawozdania z wyników tej oceny. Obowiązek ten spoczywa na komisji także wtedy, gdy ustanowiono ją obok rady nadzorczej.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA ZOBOWIĄZANIA WZGLĘDEM OSÓB TRZECICH

Spółka z o.o. jako osoba prawna ponosi odpowiedzialność za swoje zobowiązania własnym majątkiem bez ograniczenia. Wspólnicy nie ponoszą natomiast odpowiedzialności za zobowiązania spółki, również w przypadku jej upadłości. Ponadto odpowiedzialność spółki z o.o. obejmuje również szkody wywołane czynami niedozwolonymi z winy jej organów.

Spółka z o.o. odpowiada względem wspólników za należne im świadczenia ze stosunku spółki. Wspólnicy mogą więc domagać się od spółki wypłaty dywidendy, wypłaty wynagrodzenia za powtarzające się świadczenia niepieniężne oraz zwrotu dopłat.

Gdy mowa o odpowiedzialności względem osób trzecich to co do zasady wspólnicy nie ponoszą odpowiedzialności za zobowiązania spółki. Wyjątkami są chociażby odpowiedzialność za zobowiązania zaciągnięte w trakcie tworzenia spółki z o.o., tzw. spółka z o.o. w organizacji. Nie ponoszenie odpowiedzialności za zobowiązania spółki oznacza, że wspólnicy ryzykują jedynie utratą wniesionych wkładów, jeśli spółka upadła.

Inaczej kształtuje się natomiast odpowiedzialność osób pełniących funkcje w organach spółki z o.o., w szczególności członkowie zarządu. Po pierwsze, Członkowie zarządu, którzy umyślnie lub przez niedbalstwo podali nieprawdę w oświadczeniu o pokryciu udziałów w pełni przy zawiązaniu spółki lub podwyższeniu kapitału zakładowego, odpowiadają na podstawie art. 291 ksh wobec wierzycieli spółki solidarnie ze spółką przez 3 lata od zarejestrowania spółki lub zarejestrowania podwyższenia kapitału zakładowego. Po drugie, członkowie zarządu ponoszą odpowiedzialność w razie niewypłacalności spółki. Zarząd będzie ponosił odpowiedzialność, jeśli we właściwym czasie nie zgłoszono wniosku o ogłoszenie upadłości lub w tym samym czasie wydano postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego albo o zatwierdzeniu układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu albo że pomimo niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewydania postanowienia o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego albo niezatwierdzenia układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu wierzyciel nie

poniósł szkody. Osoby zobowiązane do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości ponoszą odpowiedzialność odszkodowawczą za szkody wynikające z niezłożenia wniosku w terminie wynikającym z przepisów prawa upadłościowego. Odpowiedzialność członków zarządu ma charakter gwarancyjny i jest subsydiarna. Wysokość świadczenia, do którego zobowiązany jest członek zarządu to nie wysokość długu, lecz hipotetyczna wartość jaką odzyskałby wierzyciel, gdyby w terminie złożono wniosek o ogłoszenie upadłości i przeprowadzono postępowanie. Innymi słowy w odniesieniu do konkretnego wierzyciela członek zarządu odpowiada za szkodę poniesioną przez tego wierzyciela w wysokości odpowiadającej różnicy pomiędzy tym, co faktycznie uzyskał od spółki, a tym, co mógłby uzyskać, gdyby w odpowiednim czasie wszczęto postępowanie upadłościowe.

Wierzyciel dochodzący odpowiedzialności od członków zarządu spółki musi wykazać istnienie zobowiązania spółki oraz bezskuteczność egzekucji przeciwko niej. Wierzytelność powinna być stwierdzona tytułem egzekucyjnym przeciwko spółce, w tym również aktem notarialnym o poddaniu się egzekucji. Bezskuteczność egzekucji rozumiana jest liberalnie, jako stan, w którym dłużnik nie ma żadnego majątku (ruchomego lub nieruchomego), z którego wierzyciel mógłby zaspokoić swoje roszczenia. Oprócz wykazania się tytułem egzekucyjnym i formalnym stwierdzeniem bezskuteczności egzekucji przez komornika wierzyciel może skorzystać z dowolnych środków dowodowych. Dotyczy to zwłaszcza przypadków, w których na podstawie oceny stanu majątkowego dłużnika jest oczywiste, że egzekucja przeciwko niemu okaże się bezskuteczna, w szczególności gdy jedynym składnikiem majątku spółki jest nieruchomości obciążona ponad wartość zabezpieczeniami korzystającymi z prawa pierwszeństwa.

Odpowiedzialność przewidziana w art. 299 ksh spoczywa na członkach zarządu, którzy pełnili tę funkcję w czasie, kiedy wierzytelność istniała, a jednocześnie w czasie, w którym powstał obowiązek zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Spoczywa ona na wszystkich członkach zarządu pełniących funkcje w okresie, w którym istnieje podstawa roszczenia wierzyciela oraz są spełnione przesłanki obowiązku zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Wierzyciel powinien dochodzić odpowiedzialności członków zarządu w odrębnym postępowaniu cywilnym. Na podstawie art. 299 ksh nie jest dopuszczalne nadanie klauzuli wykonalności przeciwko członkom zarządu, jeżeli wierzyciel prowadzi egzekucję przeciwko spółce.

Członkowie zarządu mogą zwolnić się od odpowiedzialności przede wszystkim przez wykazanie, że we właściwym czasie wszczęto postępowanie upadłościowe. Przy określaniu właściwego czasu należy mieć na uwadze funkcję ochronną postępowania upadłościowego

dla wierzycieli; nie może więc być to moment, w którym majątek spółki nie wystarcza już na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego lub brak jest środków gwarantujących realne wykonanie układu, który miałby zostać zawarty w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Członek zarządu nie ponosi odpowiedzialności również wówczas, gdy niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło nie z jego winy. Należy tu uwzględnić okoliczność, że obowiązek i legitymacja do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości przysługuje każdemu członkowi zarządu samodzielnie, brak jego winy może zatem wynikać z okoliczności o charakterze wyjątkowym (ciężka choroba, brak możliwości stwierdzenia podstawy ogłoszenia upadłości ze względu na niedopuszczenie go przez innych członków zarządu do dokumentacji spółki).

Fragmety do lektury zostały wybrane z książek:

- pod red. A. Szumańskiego, *Prawo spółek handlowych. Tom 2A. System Prawa Handlowego*, wydanie 3, Warszawa 2019 r.;
- pod red. S. Sołtysińskiego, *Prawo spółek kapitałowych. System Prawa Prywatnego. Tom 17A*, wydanie 2, Warszawa 2015.